

Landets kommuner

Deres ref.:
Vår ref.: 18/12592-1
Saksbehandler: Heidi Stien
Dato: 04.06.2018

Ny spesialistutdanning for leger. Ansvar og oppgaver for kommunene.

Helsedirektoratet ønsker med dette brevet å orientere om kommunenes ansvar og oppgaver i ny spesialistutdanning for leger. Til slutt i brevet oppsummeres de viktigste praktiske konsekvensene av ny spesialistutdanning og det oppgis lenker til alle dokumentene som omhandles i brevet.

Den 8. desember 2016 ble ny forskrift om spesialistutdanning og spesialistgodkjenning for leger og tannleger (spesialistforskriften) fastsatt. Forskriften fastslår spesialistutdanningen som et offentlig anliggende, erstatter tidligere spesialistregler og gir rammer for innretning, ansvar og oppgaver i legenes spesialistutdanning. I tillegg til forskriften har Helse- og omsorgsdepartementet publisert et rundskriv som gir utdypende informasjon om ordningen.

1. Kommunenes ansvar og oppgaver i del 1 av ny spesialistutdanning

Forskriften bestemmer at spesialistutdanningen for leger i spesialisering (LIS) gjennomføres i tre deler. Første del er felles for alle spesialiteter og gjennomføres med ett år i spesialisthelsetjenesten etterfulgt av et halvt år i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Første del erstatter turnustjenesten som utfases med overgangsordning for leger som enten var ansatt som eller arbeidet som turnuslege 1. mars 2017. Prosessen for utlysning og tilsetning av leger i del 1 er lik som for turnus.

De første legene i ny spesialistutdanning vil begynne å jobbe i kommunene 1. september 2018.

Kommunens ansvar og oppgaver i del 1 av utdanningen beskrives som følger i forskriftens §15:

«For en lege som gjennomfører praktisk tjeneste i den kommunale helse- og omsorgstjenesten som en del av utdanningens første del, skal kommunen

- a) legge til rette for læringsaktiviteter slik at legen kan oppnå læringsmålene knyttet til denne delen av utdanningen*
- b) sørge for at legen får nødvendig veiledning og supervisjon*
- c) sørge for at det oppnevnes en individuell veileder for den enkelte lege*
- d) sørge for at den enkelte lege får løpende vurdering av om læringsmålene er oppnådd*
- e) sørge for at oppnådde læringsmål dokumenteres*

Helsedirektoratet

Avdeling retningslinjer og fagutvikling

Heidi Stien, tlf.: +4790719377

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo • Tlf.: 810 20 050

Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

f) utstede bekreftelse på gjennomført praktisk tjeneste.

Kommunen kan inngå avtaler med fastlegekontorer for gjennomføring av praktisk tjeneste i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.»

Det er først og fremst overgangen til læringsmål og vurdering og godkjenning av disse, som vil være nytt for kommunene i del 1 (pkt d) og e)). Dette vil gi nye oppgaver til LIS sin leder og veileder og omtales nærmere i pkt 3 nedenfor.

2. Kommunenes ansvar og oppgaver i del 2-3 av ny spesialistutdanning

For spesialistutdanningens del 2 og 3 regulerer forskriften spesialistutdanningen innen sykehusspesialitetene, mens regulering av spesialiseringen i allmenntidmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin (ASA-spesialitetene) gjenstår. Helse- og omsorgsdepartementet har sendt ut på høring utkast til revisjon av spesialistforskriften med forslag til regulering av spesialistutdanningen i ASA-spesialitetene. Frist for høringsinnspill er satt til 22. juni 2018. De grunnleggende prinsippene for ny spesialistutdanning vil være uendret, mens det er foreslått noen justeringer for ASA-spesialitetene der dette er vurdert hensiktsmessig.

Revidert forskrift forventes vedtatt innen utgangen av 2018. Vi anbefaler kommunene å sette seg inn i utkastet for å være forberedt til å ta imot LIS i del 3. De viktigste forslagene er som følger:

Kommunene skal, etter mal fra Helsedirektoratet, lage *utdanningsplan* for spesialiteten og individuell plan for den enkelte LIS. Utdanningsplanen for spesialiteten danner grunnlaget for søknad til Helsedirektoratet om å bli registrert som utdanningsvirksomhet. Kommunene kan med fordel inngå samarbeid om utdanningsplaner. Alle LIS skal arbeide under supervisjon og skal motta regelmessig individuell veiledning av spesialist i faget. Gruppeveiledning skal også inngå som en del av spesialistutdanningen.

Kommunens gis et spesielt ansvar for den videre spesialistutdanningen i allmenntidmedisin (del 3). Dette ansvaret må ses i sammenheng med kompetanseforskriftens krav til spesialisering i allmenntidmedisin.

Før ansettelse i stillinger for del 3 i allmenntidmedisin og samfunnsmedisin må kommunen påse at legen har godkjent turnus eller har oppnådd alle læringsmål for del 1. Leger med autorisasjon på bakgrunn av utdanning fra annet EU/EØS-land som har startet i stilling som LIS, herunder fastlege/fastlegevikar eller lege ved sykehjem/KAD før 1. mars 2019, er unntatt fra kravet om oppnådde læringsmål i del 1.

3. Læringsmål, læringsaktiviteter, vurdering og godkjenning i ny spesialistutdanning

Spesialistforskriften bestemmer at spesialistutdanningen for leger skal baseres på *læringsmål* vedtatt av Helsedirektoratet. For å kunne oppnå læringsmålene må leger i spesialisering (LIS) gjennomføre læringsaktiviteter, og oppnådd kompetanse må vurderes og godkjennes. For spesialitetene allmenntidmedisin og samfunnsmedisin skal Legeforeningen skal tilby læringsaktiviteter, herunder gruppeveiledning.

3.1 Læringsmål

Læringsmålene i ny spesialistutdanning beskriver hva en legespesialist skal forstå, kunne eller være i stand til å utføre etter endt del 1 og som ferdig spesialist. Helsedirektoratet har forskriftsfestet kliniske læringsmål både for del 1 i spesialistutdanningen og for den enkelte spesialitet. I tillegg er det vedtatt felles kompetansemål for legerollen. De felles kompetansemålene er like for alle spesialiteter og strekker seg fra del 1 og gjennom hele utdanningsløpet. Alle læringsmålene er publisert i vedlegg II til spesialistforskriften.

I tillegg har Helsedirektoratet publisert såkalte "utfyllende dokumenter" for de kliniske læringsmålene i del 1 og for de felles kompetansemålene. I disse dokumentene utdypes innholdet i læringsmålene og direktoratets anbefalte læringsaktiviteter og vurderingsformer er inkludert. For de felles kompetansemålene i del 1 er det også gjort en fordeling av hvilke læringsmål som skal godkjennes i løpet av sykehusåret, og hvilke som skal godkjennes i løpet av halvåret i kommunen. Denne inndelingen skal følges dersom ikke annet er avtalt lokalt mellom "avgivende" foretak og "mottakende" kommune. Det er viktig at kommunen holder kontakt med foretaket for å sikre god overgang for LIS fra sykehus til kommune. Helsedirektoratet vil også informere Helseforetakene om dette.

3.2 Læringsaktiviteter

Læringsaktiviteter skal direkte rettes inn mot læring i de kompetanser som er beskrevet i læringsmålene og bidra til at læringsmålene nås.

Veiledning og supervisjon vil være de viktigste læringsaktivitetene i del 1 som kommunene må legge til rette for. I tillegg anbefaler Helsedirektoratet at kommunene bruker introduksjonskurs for LIS 1 til å dekke relevante læringsmål innen samfunnsmedisin og andre allmennt medisinske arbeidsområder. I utfyllende dokument for de felles kompetansemålene fremgår det hvilke læringsmål som er anbefalt dekket gjennom introduksjonskurs/-møte.

Fylkesmannen har gjennomført flere organiserte aktiviteter i kommunedelen av dagens turnustjeneste og aktivitetene vil bli videreført i ny spesialistutdanning. Aktivitetene inkluderer kurs i offentlig helsearbeid, kurs i akuttmedisin og gruppeveiledning. I tillegg vil fylkesmannen fortsatt drive opplæring av veiledere for del 1. I samarbeid med fylkesmannen har Helsedirektoratet utarbeidet maler for gjennomføring av aktivitetene, inkludert anbefaling om hvilke læringsmål som kan inngår i den enkelte aktivitet.

3.3 Veiledning og supervisjon

Med veiledning menes i ny ordning planlagte og regelmessige samtaler mellom LIS og veileder for læring, for vurdering av oppnådde læringsmål og for å følge med på progresjon i utdanningen. En veileder er en mer erfaren lege/spesialist som skal følge med i spesialistutdanningsløpet, fremme refleksjon hos LIS og forberede leders godkjenning av læringsmål sammen med supervisor.

Med supervisjon menes i ny spesialistutdanning fortløpende overvåking av og bistand til LIS i konkrete arbeidssituasjoner. Supervisjonen gis av mer erfaren kollega (supervisor) som følger LIS i den daglige virksomheten.

3.4 Vurdering og godkjenning

En av de viktigste endringene i ny spesialistutdanning, er overgang til større grad av kvalitative vurderinger av oppnådde læringsmål. Veileder får en sentral rolle i vurdering sammen med supervisor. Det er kommunen som er ansvarlig for å godkjenne læringsmålene. I praksis blir det et lederansvar å godkjenne læringsmål på vegne av kommunen. Leder skal godkjenne læringsmålene etter å ha innhentet vurderinger fra veileder og supervisor. Leder kan delegere oppgaven til for eksempel kommunelege eller andre, men ansvaret vil fortsatt ligge hos leder. Det blir viktig at kommunen er tydelige på hvem som vil inneha oppgaven med å godkjenne læringsmål, og at LIS tidlig får beskjed om hvem dette er.

Noen læringsmål er enkle og konkrete og kan vurderes og godkjennes fortløpende. Andre læringsmål krever flere aktiviteter gjennomført før målet kan vurderes. For eksempel vil læringsmål nr 45 (felles kompetansemål): "Kunne finne frem til og følge opp krav i aktuelt regelverk som regulerer egen virksomhet", kunne læres både gjennom fylkesmannens kurs i offentlig helsearbeid og ved å anvende

dette på konkrete saker i egen virksomhet. Veileder vil kunne sjekke ut oppnådd kompetanse etter en tid, og rådgi leder i godkjenningen. Det kan være hensiktsmessig med minst to (telefon)møter pr halvår mellom leder (eller person med delegert oppgave), veileder og supervisor for samlet vurdering av oppnådde læringsmål hos den enkelte LIS.

Helsedirektoratet vil høsten 2018 utgi en veileder i vurdering som kan danne grunnlaget for videre utvikling av vurderingskompetanse og vurderingsmetoder i årene som kommer. Videre har direktoratet i de utfyllende dokumentene gitt noen anbefalinger til valg av vurderingsformer, men ansvaret for at kvalitativt gode og etterprøvbare vurderinger blir gjennomført er lagt til kommunene.

Den endelige godkjenningen av den enkelte legespesialist vil som før være Helsedirektoratets ansvar, men først etter at alle læringsmålene er godkjent av de respektive arbeidsgiverne. Del 1 får ingen separat godkjenning fra Helsedirektoratet, men blir i stedet godkjent til slutt som del av hele spesialiseringssløpet.

3.5. Bekreftelse på gjennomført praktisk tjeneste.

Kommunen skal utstede en bekreftelse på gjennomført praktisk tjeneste. Det skal kun stå hvor lenge legen har arbeidet, i hvilken stilling og eventuelle fravær fra arbeidet. Bekreftelsen er nødvendig for at legen i søknaden om endelig spesialistgodkjenning skal kunne dokumentere at utdanningstiden oppfyller minstekravene til utdanningstid i samsvar med spesialistforskriften § 2. Helsedirektoratet vil utarbeide standardattest for bekreftelse på gjennomført praktisk tjeneste.

3.6. Fravær i ny spesialistutdanning

I ny spesialistutdanning er ferie og utdanningsaktiviteter som er nødvendige for oppnåelse av læringsmålene, en del av tjenesten og skal ikke komme til fratrett i tjenestetiden.

Det maksimalt tillatte fraværet er på 10 % av tjenestetiden. Sykefravær, permisjoner eller annet lovfestet eller tariffestet fravær på over 10% av tjenestetiden skal trekkes fra. Ved sykdom eller foreldreperiode skal legen få tilbud om å fullføre utdanningens første del hos samme arbeidsgiver etter spesialistforskriften § 12. Dette er en videreføring av dagens regler for turnusleger.

4. Digitalt system for gjennomføring av spesialistutdanningen

Når de første LIS 1 er ferdige med tjenesten i sykehus i august i år, vil samlet oversikt over gjennomførte aktiviteter og godkjente læringsmål være dokumentert.

Helseforetakene har utviklet en digital kompetanseportal for registrering av oppnådde læringsmål og -aktiviteter i spesialistutdanningen av leger. Helsedirektoratet jobber for å få på plass en løsning for registrering av oppnådde læringsmål i kommunepraktis. Oppdatert informasjon om progresjonen i dette arbeidet vil fortløpende bli lagt ut på Helsdirektoratet.no

Det er vesentlig at alle godkjente læringsmål på sikt registreres og samles i samme kompetanseportal, da dette vil danne grunnlaget for en digital søknad om spesialistgodkjenning ved fullendt spesialistutdanning.

5. Kompetanseforskriften

Kravene i kompetanseforskriften fra 1. mars 2017 og ny spesialistutdanning må ses i sammenheng. Krav om at alle leger i kliniske stillinger skal være spesialist eller i spesialisering, medfører at kommunene i

årene fremover vil få ansvar for flere leger i spesialisering. Kommunenes ansvar for leger i spesialisering i allmennmedisin vil bli tydeliggjort i de nye forskriftsbestemmelsene for ASA-spesialitetene.

6. Oppsummert status og prosessen fremover

Nedenfor oppsummeres hvilke praktiske ordninger og oppgaver som vil fortsette som før, og hva som vil bli nytt. Oppsummeringen retter seg i første omgang til del 1, men blir med forbehold om endelig revidert forskrift, i hovedsak lik også for det videre spesialiseringsløpet.

Følgende ordninger og oppgaver blir samme som før:

- Rekrutteringsprosessen til LIS 1-stillinger
- Fylkesmannens ansvar for kurs og gruppeveiledning
- Kommunens ansvar for å utpeke individuell veileder for LIS 1
- Utstedelse av bekreftelse på gjennomført praktisk tjeneste
-

Følgende ordninger og oppgaver er nye:

- Utpeke hvem i kommunene som godkjenner læringsmålene (leder, eller en som utfører oppgaven på vegne av leder) og kople vedkommende med LIS ved ansettelse. Leder, veileder og supervisører må gjøre seg kjent med læringsmålene og hovedprinsippene for ny spesialistutdanning.
- Opprette kontakt med "avgivende" sykehus for å fordele ansvar for å godkjenne læringsmål og sikre at LIS har oppnådd nødvendig kompetanse gjennom sykehusåret.
- Arrangere introduksjonskurs blant annet for å opprette kontakt mellom LIS 1 og den ansvarlige i kommunen, og for læring i relevante felles kompetansemål.
- Muliggjøre kontakt mellom individuell veileder og arrangørene av Fylkesmannens aktiviteter ved spesielle behov for vurdering av måloppnåelse ved fylkesmannens aktiviteter.

Følgende lenker omhandler informasjon gitt i dette brevet:

- Spesialistforskriften med vedlegg: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-12-08-1482/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1
- Rundskriv til spesialistforskriften: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-i-22017-om-spesialistutdanning-og-spesialistgodkjenning-for-leger-og-tannleger-spesialistforskriften/id2539295/>
- Høring om reviderte læringsmål for del 1: <https://helsedirektoratet.no/horinger/leringsmal-for-de-kliniske-fagene-i-del-1>

- Høring om revidert spesialistforskrift: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---regulering-av-spesialistutdanning-i-allmenntilleggsmedisin-samfunnsmedisin-og-arbeidsmedisin-i-spesialistforskriften/id2594892/>
- Felles kompetansemål – utfyllende dokument: <https://helsedirektoratet.no/Documents/Godkjenning%20og%20autorisasjon/Spesialistgodkjenning/Lege/L%c3%a6ringsm%c3%a5l%20for%20felles%20kompetansemøduler%20del%201%2c%20inkludert%20fordeling%20av%20l%c3%a6ringsm%c3%a5l%20i%20del%201%20mellom%20foretak%20og%20kommuner.pdf>
- Maler for fylkesmannens læringsaktiviteter i del 1: <https://helsedirektoratet.no/autorisasjon-utdanning-og-godkjenning/spesialistutdanning-og-spesialistgodkjenning/lege/ny-spesialistutdanning/spesialistutdanning-for-leger-informasjon-til-fylkesmenn-og-kommuner#fylkesmennenes-ansvar-i-spesialistutdanningen>

Helsedirektoratet har hatt dialog med fylkesmennene underveis i planleggingen av ny ordning, og kommunene kan ved behov kontakte fylkeslegene for nærmere informasjon.

Direktoratet vil komme med oppdatert informasjon om (digitalt) system for registrering av spesialistutdanningen og konsekvenser av revidert spesialistforskrift. Følg med på direktoratets hjemmesider der informasjonen vil være oppdatert: <https://helsedirektoratet.no/autorisasjon-utdanning-og-godkjenning/spesialistutdanning-og-spesialistgodkjenning/lege/ny-spesialistutdanning/spesialistutdanning-for-leger-informasjon-til-fylkesmenn-og-kommuner#fylkesmennenes-ansvar-i-spesialistutdanningen>

Vennlig hilsen

Morten Græsli e.f.
Seniorrådgiver

Heidi Stien
Prosjektleder

Dokumentet er godkjent elektronisk

Mottaker

Kontaktperson

Adresse

Post

Landets kommuner